

פרק טז / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרק טז נקרא מי האיש שנועד להיות הרע הטוב משאול, ואיך נפגש עם שאול בפעם הראשונה.

שמואל התאבל על שאול ימים רבים. ה' שאל אותו : "עד מתי אתה מתאבל אל שאול? ואני מאסתיו ממלך על ישראל" (פס' א). אני מאסתיו ואבלך לא ישנה את דעתי.

אולי שמואל הוסיף לאהוב בשאול את תכונותיו החיוביות כבחור טוב, צנוע, גיבור חיל ושומר מצוות, אך בעל חולשות אנושיות מובנות, שהרי לא התחנך כמלך מנעוריו, ולכן התאבל עליו ימים רבים, למרות שלכתחילה התנגד למלכות.

שמואל מצטווה למשוח מלך אחר במקום שאול : "מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי, כי ראיתי בבניו לי מלך" (פס' א).

קרן של בעלי חיים הייתה. בימי קדם היו משתמשים בקרניים בייחוד בקרני פרה ושור להחזיק בהם מיני נוזלים שונים. "מלא קרנך", קרן ידועה הייתה והשתמשו בה אחרי כן למשיחת מלכי בית דוד. ככתוב: "ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשח את שלמה" (מ"א א, לט). סתם שמן במקרא הוא שמן זית.

ה' מצא שאחד מבניו של ישי ראוי להיות מלך על ישראל .

כיצד הגיב שמואל על דברי ה'?

איך אלך למשוח מלך הרי יש בזה משום מרידה במלכות. אני מסכן את חיי. אם ישמע שאול שמשחתי מלך חדש על ישראל הוא יהרוג אותי. אולי מרוב חיבתו לשאול ומרוב צערו על קריעת המלכות מעליו לא רצה למשוח איש בחייו של שאול וביקש תואנה לא ללכת.

מה ענה לו ה'?

לשואלים אותך לתכלית בואך אל תספר שהנך הולך למשוח מלך חדש. קח עגלת בקר ואם ישאלוך למה באת לבית לחם, אמור כי באת לזבוח זבח לה', לזבח תזמין את ישי ותמשח בסתר את אשר אמר אליך והדבר לא יתפרסם.

שמואל עשה כפי שנצטווה "ויחרדו זקני העיר לקראתו" (פס' ד). זקני העיר מיהרו לצאת לקראתו, כמו שכתוב "וכל העם חרדו אחריו" (יג, ז). "ויחרד אחימלך לקראת דוד" (כא, ב). "ויאמר : שלום בואך" במילים אלה ברכוהו לבואו העירה. יש המפרשים את המילים "ויחרדו זקני העיר לקראתו" מיהרו לצאת לקראתו בחרדה. כנראה שלאחר קריעת המלכות משאול הפסיק לסובב בערי הארץ כדרכו תחילה, ולכן בראותם את הנביא הזקן פחדו אולי בא לנבא להם דבר רע, או להוכיחם על חטאתם וישאלוהו הלשלום באת אלינו? האם לא קרה מקרה רע?

שמואל החזיר שלום ואמר לאיזו תכלית בא לזבח לה'.

"התקדשו ובאתם אתי בזבח, ויקדש את ישי ואת בניו ויקרא להם לזבח" (פס' ה). במסגרת ההזמנה הכללית לכל תושבי העיר שמואל מבקש במיוחד מישי ומבניו להשתתף בזבח.

אילו סגולות צריכות להיות לאיש העתיד למלוך?

לאיש העתיד למלוך צריכות להיות סגולות מיוחדות : פשטות, צניעות עם אומץ לב ואמונה בה'. וכאלה היו מעלותיו של דוד הרועה מבית לחם.

שמואל חשב למצוא את המיועד למלוכה בין בניו הגדולים של ישי שהיו טובים בעיניו לפי מראם החיצוני, אך הם לא נמצאו ראויים למלוכה. כשראה שמואל את אליאב בכור ישי חשב שבו בחר ה' למשחו למלך.

מדוע? כי היה גבה קומה כשאוּל. אך ה' ענה לו: "אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו, כי מאסתיהו, כי לא אשר יראה האדם, כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" (פס' ז). לא המראה החיצוני הנראה לעיני האדם הוא הקובע כי אם מה שבליבו, מעלותיו, חסרונותיו ואת זה רק ה' רואה ויודע, וכך נפסלו גם אחיו כל שבעת בני ישי.

מי נותר?

רק דוד בנו הצעיר של ישי בן עובד מבית לחם יהודה שהתייחס אל נחשון נשיא שבט יהודה בדור המדבר (רות ד כ-כב; דה"א ב יא-טו). בהיותו צעיר הבנים הופקד דוד על מרעה הצאן של המשפחה. כבר בנעוריו התבלט בתכונות גוף ונפש שייחדו אותו אח"כ (פס' יח).

כיצד מתואר דוד?

"אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי" (פס' יב). כנראה צבע שערותיו אדמוני ככתוב בבראשית כה. כה: "ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער". דוד היה יפה עיניים ויפה תואר. נתאר לנו את תימהונו של הנער בקרוא לו אביו לשוב הביתה מהמרעה. דוד הוכנס לחדר שבו ישבו זקני העדה והתלחשו. הנביא הזקן קיבלו בחיבה לאחר שה' אמר קום משחחו. כיצד אחיו נפעמים ומלאי יראת כבוד, רואים את שמואל מוציא את קרן השמן ויוצק את השמן הקדוש על ראשו של דוד ומושח אותו למלך.

מרוב החיבה שחיבב שמואל את שאול, ומרוב הצער על קריעת מלכותו, לא נשק שמואל לדוד כפי שעשה לשאול "ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו" (י, א), ולא אמר לו דבר כפי שאמר לשאול: "הלוא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד" (י, א) אלא: "ויקם שמואל וילך הרמתה" (פס' יג). מאותה שעה צלחה רוח ה' על דוד אבל סרה משאול.

כיצד נפגשו שאול המלך ודוד העתיד למלוך במקומו?

הפגישה הייתה בעקבות השינוי במצבו הנפשי של המלך כשרוח ה' סרה ממנו "ובעתתו רוח רעה מאת ה'" (פס' יד).

הנבואה הקשה של שמואל, כי ה' קרע ממנו את הממלכה הדהדה באוזניו של שאול בלי הרף. כשם שבתחילה ברח מן הכבוד והשררה ונחבא אל הכלים, כך החזיק עתה בכל תוקף בכיסא המלוכה. המחשבות על זהותו של מי שעתיד לגזול ממנו את כיסא המלוכה לא נתנו לו מנוח. הוא נעשה רגזן וחשדן, נוקם ונוטר וקשה לב.

כיצד רצו עבדיו לעזור לו?

הם חיפשו איש המטיב לנגן בכינור, כדי להשרות על רוחו של המלך שלוה ומרגוע בשעה שהרוח הרעה הייתה מבעתת אותו.

בבקשם איש כזה מצאו את בנו של ישי בית הלחמי, שהרי הוא "יודע נגן וגיבור חיל ואיש מלחמה", בהיותו גיבור (כבר בימי נעוריו לחם בארי וכדוב שבאו לטרוף בצאן) ונבון דבר-רגיל לומר דברי בינה, ויפה תואר.

כל המעלות האלה: עוז נפש, עוז רגש, חכמת חיים, יופי גופני וקסם נפשי השובה לב כל רואה הכשירו אותו להיות בין הקרובים למלך.

"וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר: שלחה אלי את דוד בנך אשר בצאן" (פס' יט).

"ויקח ישי חמור לחם ונאד יין וגדי עזים אחד וישלח ביד דוד בנו אל שאול" (פס' כ). מתנת איכר למלך משדהו, מכרמו ומעדריו להדגיש את נאמנותו של ישי למלך שאול, וכך הובא דוד לנגן לפני שאול.

הנער מצא חן בעיני שאול "ויאהבהו מאד ויהי לו נשא כלים" (פס' כא). לא עלה בדעתו של המלך כלל שנער פלא זה המנגן לפניו הוא "הרע הטוב ממנו" העתיד לרשת את כיסא מלכותו. שאול אהב לשמוע את נגינתו של דוד. אהב לראותו על ידו ומינהו לנושא כלים.

מה הייתה השפעת נגינתו של דוד על שאול?

"והיה בהיות רוח אלקים אל שאול, ולקח דוד את הכנור ונגן בידו, ורוח לשאול וטוב לו, וסרה מעליו רוח הרעה" (פס' כג). כשדוד ניגן הוטב לשאול.

ניב

כי האדם יראה לעיניו וה' יראה ללבב (פס' ז).

הוראתו : לא המראה החיצוני הוא הקובע, כי אם פנימיות נפשו של האדם שאותה רק ה' רואה.

עבודה בכתב

- 1) מדוע בא שמואל לבית לחם?
- 2) מדוע חשב שמואל שאליאב מתאים למלוכה?
- 3) כיצד נמשח דוד למלך?
- 4) כיצד נפגשו שאול המלך ודוד העתיד למלוך?

5) כתבו בלשון הספר :

- א. מיהרו.
- ב. אל תשים לב.
- ג. האין לך עוד בן?
- ד. לא נשב מסביב לשולחן.
- ה. נשאר.

6) מי אמר למי?

- א. עד מתי אתה מתאבל אל שאול.
- ב. אשלחך אל ישי בית הלחמי.
- ג. כי ראיתי בבניו לי מלך.
- ד. איך אלך ? ושמע שאול והרגני.
- ה. שלום בואך.
- ו. כי אדם יראה לעינים וה' יראה ללבב.
- ז. התמו הנערים?
- ח. עוד שאר קטן, והנה רעה בצאן.
- ט. הנה נא רוח אלקים רעה מבעתך.
- י. ידע נגן וגבור חיל.
- יא. יעמד נא דוד לפני, כי מצא חן בעיני.